

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Ändring av promillegränsen och införande av villkor för att återfå körkortet vid trafiknykterhetsbrott

1998-99

nr 12

FR nr 12

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens förslag

Landskapsstyrelsen föreslår att vägtrafiklagen för landskapet Åland kompletteras med bestämmelser om trafiknykterhetsbrotten och straffen för dem. Promillegränsen för grovt rattfylleri föreslås sänkt från 1,5 till 1,2 promille.

Landskapsstyrelsen föreslår samtidigt nya bestämmelser för dem som dömts för trafiknykterhetsbrott. Innan nytt körkort utfärdas eller det tidigare körkortet efter körförbud återlämnas skall den dömde uppvisa dels ett intyg över att han eller hon genomgått en särskild kurs om alkohol och trafik, dels ett läkarintyg som utvisar att personen i fråga är fri från alkohol- och drogmissbruk.

Utskottets förslag

Utskottet tillstyrker ändringsförslagen i vägtrafiklagen med i huvudsak lagtekniska ändringar. Utskottet föreslår dock att maximistraffet för rattfylleri på samma sätt som i riket höjs till sex månader.

Utskottet föreslår att kraven på genomgången kurs och läkarintyg skall begränsas till att gälla personer som dömts för grovt rattfylleri eller som är återfallsförbrytare. Utskottet anser det ändamålsenligt att erfarenheter av det föreslagna systemet erhålls innan man tar ställning till om kraven på kurs och läkarintyg skall gälla redan första gången någon dömts för ett trafiknykterhetsbrott, oberoende av brottets art.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmän motivering

Bakgrund

Rattfylleri är ett allmänt förekommande brott, såväl på Åland som i omkringliggande regioner. Förare som framför sina fordon under påverkan av alkohol eller andra rusmedel utgör betydande farorisker både för föraren själv och för medtrafikanterna. Samhällets kostnader för de skador som förorsakas av rattfylleribrott är betydande. Det är en viktig uppgift för samhället att påverka trafikanternas attityder så att de blir

medvetna om att alkohol och trafik är oförenliga element. Utskottet noterar samtidigt att många av dem som fälls för onykterhet i trafiken lider av alkoholrelaterade problem. I diskussionerna om alkohol och trafik är det därför nödvändigt att ägna uppmärksamhet åt både vård och straff.

Landskapsstyrelsen presenterar i framställningen (sid. 4) rattfylleristatistik för landskapet Åland. Utskottet önskar komplettera de redovisade siffrorna med nedanstående tabell som visar antalet åtal som väckts i rattfylleriärenden vid Ålands tingsrätt åren 1996-1998.

År	Rattfylleri	Grovt rattfylleri	Sammanlagt
1996	54	40	94
1997	52	33	85
1998	55	39	94

Källa: landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland

Också då andelen icke-åläggningar borträknas (de uppgår i allmänhet till 20-30 procent av gärningsmännen) framgår av statistiken att antalet fordonsförare som årligen gör sig skyldiga till trafiknykterhetsbrott är högt. Siffrorna visar också att de gärningar som klassificeras som grovt rattfylleri utgör en betydande del av totalantalet.

De som gör sig skyldiga till rattfylleri har ofta alkoholproblem och är därmed ofta också återfallsförbrytare. Uppgifter från Ålands polisdistrikt ger vid handen att inom en treårsperiod 14 procent av dem som grips för rattfylleri tidigare har gjort sig skyldiga till samma brott. Inom en tidsrymd av fem år stiger antalet återfallsförbrytare till 43 procent.

Promillegränser och straffsatser

Framställningens första lagförslag med förslag till att i vägtrafiklagen för landskapet Åland skriva in straffbestämmelserna för trafiknykterhetsbrott, föranleds av att den nya självstyrelselagen ger lagtinget en allmän rätt att i landskapslag straffbelägga och bestämma straffens storlek inom rättsområden som hör till landskapets behörighet. Har ett område tidigare reglerats genom rikslagstiftning skall den vid självstyrelselagens tillkomst gällande rikslagstiftningen tillämpas i landskapet intill dess den ersätts av landskapslagstiftning. Efter självstyrelselagens tillkomst har promillegränsen för grovt rattfylleri i strafflagen sänkts från 1,5 till 1,2 promille. På grund av självstyrelselagens övergångsbestämmelser har dock rikets tidigare lagstiftning fortsatt att gälla i landskapet. Utskottet delar landskapsstyrelsens uppfattning att straffreglerna bl.a. med hänsyn till rättspraxis inte bör avvika från dem i riket. Det är också viktigt att de straffbestämmelser som gäller trafikbrott finns intagna i landskapets vägtrafiklag.

Utskottet uppmärksamgjorde år 1995 landskapsstyrelsen på att det lagtekniskt och ur upplysningssynpunkt inte är ändamålsenligt att vägtrafiklagen inte tydligare anger hur rattfylleribrotten bestraffas. I sitt betänkande nr 16/1994-95 uppmanade utskottet landskapsstyrelsen att överväga behovet av förtydliganden i och kompletteringar av vägtrafiklagens straffbestämmelser.

Landskapsstyrelsen redogör i framställningen för vilka promillegränser som gäller för rattfylleri respektive grovt rattfylleri i de nordiska länderna och för samtidigt ett resonemang om gränsdragningarna. Enligt utskottets bedömning finns det inte på basis av framställningen och de övriga utredningar utskottet tagit del av för närvarande några entydiga motiv för att föreslå ändringar av de föreslagna promillegränserna. Utskottet anser det emellertid viktigt att landskapsstyrelsen noggrant följer utvecklingen såväl i omvärlden som i landskapet. Utskottet har under ärendets behandling informerats om olika modeller som antingen alternativt eller parallellt skulle kunna tillämpas i landskapet. Utskottet anser dock att förändringar i förhållande till landskapsstyrelsens förslag kräver utredningar och överväganden som behöver utföras grundligt och under en längre tid. Närmast har utskottet uppehållit sig vid möjligheten att sänka promillegränsen för rattfylleri från 0,5 till 0,2 promille. Utskottet har erfarit att man bl.a. i Estland tillämpar en modell där polisman har befogenhet att avbryta färden om promillehalten hos en fordonsförare överstiger 0,2 promille utan att detta ännu leder till straffpåföljder. En annan modell som framförts under ärendets behandling i utskottet är att en promillegräns om 0,2 promille skulle tillämpas under den provotid om två år som enligt 38 § körkortslagen gäller för vissa typer av körkort. En sådan åtgärd kunde vara ägnad att hos nya bilförare inskräpa principen om nykterhet i trafiken. Ytterligare ett alternativ kunde vara att generellt, liksom i Sverige, övergå till en promillegräns om 0,2 promille, vilket dock synes avvika från utvecklingen inom EU:s övriga medlemsländer.

Utskottet tillstyrker med nämnda kommentarer i sak landskapsstyrelsens förslag. Utskottet har dock, enligt modell från rikets strafflag, inarbetat bestämmelserna om körning under påverkan av rusmedel i paragraferna om rattfylleri respektive grovt rattfylleri. Härigenom medges en klarare gärningsbeskrivning och en gradering vad gäller körning under påverkan av annat rusmedel än alkohol. Ytterligare föreslår utskottet att maximistraffet för rattfylleri höjs från föreslagna tre till sex månader i enlighet med den ändring riksdagen nyligen beslutat om för rikets del.

Krav på kursdeltagande och läkarintyg

I anslutning till ändringarna av straffbestämmelserna föreslår landskapsstyrelsen också ändringar i körkortslagen som syftar till att personer som dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri skall åläggas dels att genomgå en kurs om alkohol och trafik, dels att genom läkarintyg styrka sin nykterhet och sin frihet från beroende av droger. Förslaget syftar

till att minska antalet rattonyktra i trafiken. Enligt landskapsstyrelsens åsikt bör olika åtgärder sättas in så tidigt som möjligt, varför landskapsstyrelsen föreslår att kraven på läkarintyg samt på genomgången kurs om alkohol och trafik skall ställas redan första gången en person döms för ett trafiknykterhetsbrott. Detta krav är strängare än vad ifrågavarande EG-direktiv förutsätter.

Utskottet delar landskapsstyrelsens åsikt om betydelsen av att försöka förmå dem som dömts för trafiknykterhetsbrott att inse de allvarliga följderna av att framföra motorfordon under påverkan av alkohol eller andra rusdrycker. Det är enligt utskottets åsikt sannolikt att en person som nyligen dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri och vars körkort indragits på grund av ett sådant brott är mera mottaglig för denna typ av information. Utskottet ställer sig dock tveksamt till nödvändigheten av att kräva genomgången kurs och läkarintyg redan första gången en person döms för ett trafiknykterhetsbrott. Även om återfallsprocenten inte är obetydlig är ändå huvuddelen av de dömda personer som inte har egentliga drogproblem och som med stor sannolikhet inte heller kommer att återfalla i samma typ av brott.

Utskottet har konstaterat att utformningen av de föreslagna kurserna samt huvudmannaskapet för dem tills vidare är oklar men att landskapsstyrelsen igångsatt en utredning i ärendet. Enligt vad utskottet inhämtat kan de föreslagna kurserna tänkas omfatta åtta till tio lektioner. Åläggs samtliga som dömts för trafiknykterhetsbrott att delta i kurserna, skulle dessa omfatta ett hundratal personer per år. Det innebär sålunda ett betydande åtagande att organisera och genomföra kurserna. Som möjliga huvudmän för dem har nämnts A-kliniken, landskapets motorfordonsbyrå eller någon av landskapets utbildningsenheter. Inte heller i detta avseende är riktlinjerna ännu klara.

Också i fråga om de föreslagna läkarintygen råder en viss oklarhet. Om en läkare på ett tillförlitligt sätt skall kunna intyga att en person inte är beroende av alkohol eller andra rusmedel förutsätter detta dels att läkaren under en längre period följer patienten, dels att olika tillförlitliga provtagningar görs. Detta förutsätter i sin tur specialiserad kunskap som inte kan förväntas av alla läkare utan som förutsätter särskild utbildning och inriktning på patienter av ifrågavarande slag. Skulle kravet på läkarintyg ställas på alla dem som dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri skulle detta innebära en betydande belastning på vårdväsendet. Några färdiga formulär eller andra direktiv för intygen finns enligt vad utskottet erfarit tills vidare inte.

Utskottet har vidare erfarit att kostnadsansvaret för de föreslagna kurserna och läkarintygen inte är helt utrett. Av framställningens motivering framgår att kursverksamheten innebär vissa kostnader men att förslaget för enskilda inte skall ha några ekonomiska konsekvenser. Enligt utskottet bör vederbörande personer enligt praxis

erlägga någon form av avgift såväl för läkarintyg som för intyg över genomgången kurs om alkohol och trafik. Å andra sidan bör dessa intyg inte medföra oskäligen kostnader. Det blir därför nödvändigt att fastställa någon form av taxor för intygen och att tillse att medel finns tillgängliga för att genomföra de föreslagna kurserna.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår utskottet att kravet på kurs- och läkarintyg åtminstone inledningsvis skulle gälla endast dem som dömts för grovt rattfylleri eller som under de tre senaste åren minst en gång tidigare dömts för ett trafiknykterhetsbrott (såväl rattfylleri som grovt rattfylleri) och därmed kan betraktas som återfallsförbrytare. På basis av vunna erfarenheter kan landskapsstyrelsen vid behov senare återkomma till lagtinget i frågan.

Utskottet vill i sammanhanget fästa avseende vid den undervisning om alkohol och trafik som ges i bilskolorna. Det är enligt utskottets åsikt motiverat att se över de läroplaner för förarutbildningen som landskapsstyrelsen enligt 9 § körkortslagen skall anta. Utskottet noterar dock samtidigt att ca 30 procent av förarundervisningen för körkort av klass B ges utanför bilskolorna, varvid undervisningen dock till sitt innehåll skall motsvara den undervisning som ges enligt de av landskapsstyrelsen fastställda läroplanerna. Det finns enligt utskottets åsikt orsak för landskapsstyrelsen att se över även de anvisningar som gäller dem som fungerar som lärare vid privatundervisning.

Detaljmotivering

1. Landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland

75 § Som framgår av allmänna motiveringen föreslår utskottet att bestämmelserna om körning under påverkan av rusmedel inarbetas i de lagrum som reglerar rattfylleri respektive grovt rattfylleri (75 och 75a §§). Förslaget är enligt utskottets åsikt ägnat att förenkla och förtydliga bestämmelserna om trafikfylleri och gör en tydligare skillnad mellan olika typer av gärningar. Förslaget motsvarar de ändringar som gjorts i riket genom en ändring av strafflagen (RP 32/1997 och riksdagens lagutskotts betänkande nr 24/1998). Förslaget innebär att paragrafen i tekniskt avseende uppdelats i två punkter, varvid den nya 2 punkten till sitt sakliga innehåll motsvarar vad som ingår i framställningens 75b §.

Vid behandlingen av den nämnda regeringspropositionen har riksdagen beslutat höja maximistraffet för rattfylleri till fängelse i högst sex månader. Under riksdagsbehandlingen ansågs det att straffen för rattfylleri i praktiken numera är för lindriga och att en höjning är påkallad med beaktande av hur farligt rattfylleri är för säkerheten i vägtrafiken. Maximistraffet är för närvarande tre månader eller detsamma

som föreslås i landskapsstyrelsens framställning. I framställningens motiveringar konstaterar landskapsstyrelsen att det inte är motiverat att i landskapet ha straffskalor som avviker från de straffskalor som tillämpas i riket, eftersom de kriminaliserade gärningarna är desamma i landskapet som i riket. Utskottet instämmer i den bedömningen och föreslår därför att maximistraffet höjs till sex månader.

Övriga ändringsförslag är av språklig natur.

75a § Med samma motiv som i fråga om 75 § föreslår utskottet en ny 3 punkt i vilken ingår bestämmelser om körning under påverkan av rusmedel. Körning under påverkan av rusmedel föreslås bli jämställd med grovt rattfylleri om förarens förmåga att framföra fordonet på ett betryggande sätt är "märkbart" nedsatt. Förslaget innebär sålunda att också körning under påverkan av annat rusmedel än alkohol på samma sätt som egentligt rattfylleri kan graderas beroende på omständigheterna.

Övriga ändringsförslag är av språklig eller lagteknisk natur.

75b och 75c §§ Framställningens 75b § innehåller bestämmelser om körning under påverkan av rusmedel. Som ovan framgår har paragrafens 1 mom. inarbetats i bestämmelserna om rattfylleri respektive grovt rattfylleri i 75 och 75a §§. 75b § 2 mom., som jämställer läkemedel som påverkar prestationsförmågan med rusmedel, föreslås kvarstå men flyttad till 75c §. Framställningens 75c § innehåller bestämmelser om överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad. Utskottet föreslår att paragrafen godkänns med en mindre teknisk ändring men att den intas som 75b §.

Ikraftträdelsebestämmelsen. Landskapsstyrelsen föreslår att lagen träder i kraft den 1 juli 1999. Redan självstyrelselagens bestämmelser om lagstiftningskontrollen möjliggör att bestämmelserna träder i kraft så tidigt. Lagförslaget har dessutom ett nära samband med förslaget om ändring av körkortslagen. Som ovan framgått har utskottet konstaterat att det ännu krävs olika förberedelser innan de föreslagna kurserna om alkohol och trafik kan komma igång och läkarintyg över nykterhet och oberoende av droger kan börja utfärdas. Enligt utskottets åsikt är det till fördel om de båda lagändringarna kan träda i kraft samtidigt. Utskottet föreslår därför att ikraftträdelsebestämmelsen lämnas öppen och att landskapsstyrelsen bestämmer om ikraftträdandet när förutsättningar för detta föreligger.

2. Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland

Ingressen föreslås ändrad i enlighet med de ändringar som föreslås i lagtexten.

36 § Som framgår av allmänna motiveringen föreslår utskottet att kraven på vilka personer som för att erhålla körkort skall förete intyg över genomgången kurs om alkohol och trafik samt läkarintyg över frihet från missbruk av alkohol, narkotika eller läkemedel skall mildras något. Detta medför att lagtexten måste omarbetas. De föreslagna kraven skulle enligt utskottets förslag alltid gälla dem som dömts för grovt rattfylleri. Samma krav skulle ställas på återfallsförbrytare, vilket i detta fall definieras som en person som under en tidsperiod om tre år tidigare dömts för antingen rattfylleri eller grovt rattfylleri.

En felskrivning av det ifrågavarande EG-direktivets numrering föreslås rättad.

37 § Landskapsstyrelsen föreslår att 37 § e punkten utgår och ersätts med en punkt om krav på genomgången kurs om alkohol och trafik och läkarintyg över nykterhet och oberoende av droger. Utskottet konstaterar att den nuvarande e punkten som ett villkor för erhållande av körkort uppställer att minst ett år skall ha förflutit sedan sökanden gjort sig skyldig till körande utan körkort. Enligt utskottets bedömning har den sistnämnda bestämmelsen ingen anknytning till den nu föreslagna bestämmelsen om företeende av vissa intyg. Utskottet föreslår därför att den tidigare e punkten förblir i kraft och att de av landskapsstyrelsen föreslagna bestämmelserna införs som en ny f punkt, dock i förenklad form och med beaktande av de ändringsförslag utskottet framfört under 36 §. Förslaget påverkar lagens ingress.

50a § Paragrafen föreslås omarbetad utgående från förslaget under 36 §.

Ikraftträdelsebestämmelsen. Med samma motiv som anförts i fråga om det första lagförslaget föreslår utskottet att ikraftträdelsepunkten lämnas öppen.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget inbegärde den 10 mars 1999 lagutskottets yttrande över framställningen.

Utskottet har i ärendet hört lantrådet Roger Jansson, landskapsstyrelseledamoten Bengt Häger, polismästaren Björn Andersson, lagmannen i Ålands tingsrätt Kim Fröman, föreståndaren Bengt Enqvist och konsulterande läkaren Karl Fagerlund från Mariehamns stads A-klinik samt bilskolläraren Kjell Jahren.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Wickström-Johansson, ledamöterna Sirén och Söderholm samt ersättaren Sune Eriksson.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att lagtinget antar de i framställningen
ingående två lagförslagen i följande
lydelser:

1. **LANDSKAPSLAG**
om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut
ändras 75 § vägtrafiklagen för landskapet Åland (*uteslutn.*) den 25 juli 1983 (27/83)
samt
fogas till lagen nya 75a - 75c §§ som följer:

75 §

Rattfylleri

Den som *framför* ett motordrivet fordon

1) efter att ha förtärt *alkohol* i sådan mängd att alkoholhalten under eller efter färden
uppgår till minst 0,5 promille i hans eller hennes blod eller minst 0,25 milligram per liter
i utandningsluften *eller*

2) *under påverkan av annat rusmedel än alkohol eller alkohol i kombination med något
annat rusmedel så att hans eller hennes förmåga att framföra fordonet på ett betryggande
sätt är nedsatt*

skall för *rattfylleri* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

75a §

Grovt rattfylleri

Om vid *rattfylleri*

1) alkoholhalten är minst 1,2 promille i gärningsmannens blod eller minst 0,60
milligram per liter i hans eller hennes utandningsluft, (*uteslutning*)

2) gärningsmannens förmåga att framföra fordonet på ett betryggande sätt är märkbart
nedsatt *eller*

3) *gärningsmannen är påverkad av annat rusmedel än alkohol eller alkohol i
kombination med något annat rusmedel så att hans eller hennes förmåga att framföra
fordonet på ett betryggande sätt är märkbart nedsatt*

och omständigheterna är sådana att framförandet av fordonet *innebär* en påtaglig fara
för trafiksäkerheten, skall (*uteslutning*) gärningsmannen för *grovt rattfylleri* dömas till
minst 60 dagsböter eller fängelse i högst två år.

75b § (75c §)

Överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad

Den som överlämnar ett motordrivet fordon att framföras eller styras av en person som

uppenbart befinner sig i sådant tillstånd att han eller hon gör sig skyldig till i 75 eller 75a (uteslutning) § avsett brott, skall för överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad dömas till böter eller till fängelse i högst ett år.

75c § (75 b §)

(Uteslutning.) Rusmedel

(1 mom. uteslutes).

Med rusmedel avses i 75 och 75a §§ även läkemedel som påverkar prestationsförmågan.

Denna lag träder i kraft den (uteslutning). Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

LANDSKAPSLAG

om ändring av körkortslagen för landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut fogas till körkortslagen för landskapet Åland den 19 december 1991 (79/91) en ny 50a § samt till 36 § ett nytt 5 mom. och till 37 § 1 mom. en ny f punkt som följer:

36 §

Den som dömts

- 1) för (uteslutning) grovt rattfylleri eller
- 2) för rattfylleri och som tidigare dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri och mindre än tre år förflutit mellan gärningarna

skall dessutom till ansökan bifoga ett intyg över genomgången av landskapsstyrelsen godkänd kurs om alkohol och trafik samt ett läkarintyg över att de krav på frihet från missbruk av alkohol, narkotika eller läkemedel som ställs i bilaga III i rådets direktiv 91/439/EEG är uppfyllda.

37 §

Villkor för erhållande av körkort är

- f) att sökande som avses i 36 § 5 mom. har företett i lagrummet avsedda intyg.

50a §

Innan körkortet återlämnas efter att körförbud meddelats en person som *avses i 36 § 5 mom.*, skall personen i fråga uppvisa intyg över *genomgången* av landskapsstyrelsen godkänd (*uteslutning*) kurs om *alkohol och trafik* samt ett läkarintyg över att de krav på *frihet från missbruk av alkohol, narkotika eller läkemedel* som avses i rådets direktiv 91/439/EEG är uppfyllda.

(2 mom. lika som i framställningen).

Denna lag träder i kraft den (*uteslutning*). Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Mariehamn den 13 april 1999

Ordförande

Lotta Wickström-Johansson

Sekreterare

Lars Ingmar Johansson